

Kuzey Kıbrıs *Chalcides ocellatus* Forskal 1775 (Sauria; Scincidae) Örnekleri Hakkında

Ahmet MERMER, Bayram GÖÇMEN, C. Varol TOK
Ege Üniversitesi Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Zooloji A.B.D., Bornova, İzmir-TÜRKİYE

Geliş Tarihi: 28 / 3 / 1995

Özet: Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs'daki *Chalcides ocellatus*'un Taksonomisi, morfolojisi ve ekolojisi incelenmiş olup, biyolojisine ilişkin bazı özellikler gözlenmiştir. Ayrıca Kuzey Kıbrıs'daki *C. ocellatus* popülasyonu, Ege ve Akdeniz ada popülasyonları ile Anadolu popülasyonlarına ait değerlerle ayrıntılı olarak karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs, *Chalcides ocellatus*, Scincidae

On The Samples of *Chalcides ocellatus* Forskal 1775 (Sauria: Scincidae) From Northern Cyprus

Abstract: The taxonomy, morphology and ecology of *Chalcides ocellatus* from Northern Cyprus are examined and some biological features of the population were observed. Also, the population of *Chalcides ocellatus* in Northern Cyprus is compared with the data of the populations of the Aegean and Mediterranean Islands and with the Anatolian population too.

Key Words: North Cyprus, *Chalcides ocellatus*, Scincidae

Giriş

Chalcides ocellatus ilk kez 1775 yılında Forskal tarafından Mısır'dan tavsif edilmiştir. Türün esas dağılışı alanı ise Kuzey Afrika'yı tamamen çevirip, Mısır üzerinden güneyde Somali'ye kadar uzanır (1-3).

Bu türe ait örneklerin Avrupa'da Sardunya, Korsika, Sicilya, Linosa, Lampedusa ve civar adaları ile İtalya, Yunanistan, Girit, Rodos, Chios, Malta ve civardaki küçük adalarda yayılışı gösterdikleri bilinmektedir (1-8). Türün dağılışı gösterdiği Asya areali ise Kuzeyde Türkiye ve Kıbrıs, güneyde İsrail, Lübnan, Ürdün, Suriye, Irak, Arabistan Yarımadası, doğuda İran ve Pakistan'ı içine almaktadır (9-18).

Anderson (2) Kuzey Afrika ülkelerinde geniş bir dağılışı sahasına sahip *C. ocellatus* türünü 6 varyeteye ayırmıştır. Bu varyetelerin ayırımı dağılışıları göz önünde tutularak coğrafik formlar şeklinde yapılmıştır. Mertens (3) ise söz konusu varyeteleri ayrı alttürler olarak değerlendirmiş ve *C. ocellatus*'u 6 alttüre ayırmıştır. Bruno (5) ise *C. ocellatus* türünü 9 alttüre ayırmıştır. Böylece değişik araştırmacılar tarafından *C. ocellatus* türü 11 alttüre ayrılmış durumdadır. Schneider (19) Kuzeybatı Afrika'da çok sayıda dağ ve çöl izolasyonu ile Avrupa'da sayısız ada izolasyonunun mevcut ol-

duğunu belirtmesine karşın, popülasyonlar arasında istatistiki açıdan önemli farkların söz konusu olmadığını belirtmiştir. Buna karşılık Pasteur (20,21) tüm *C. ocellatus* subgrubunu 6 tür halinde toplamıştır.

Değişik araştırmacılar (2,5,11,20) *C. ocellatus* türünün Kıbrıs'ta yaşadığını bildirmişlerdir. Daha sonraki yıllarda Kıbrıs'ın Herpetofaunasını inceleyen Osengg (22), Schaeffer ve Sigg (23), Böhm ve Wiedl (24) ile Göçmen et al. (25) bu türün Kıbrıs'ta bulunduğunu belirtmişlerdir.

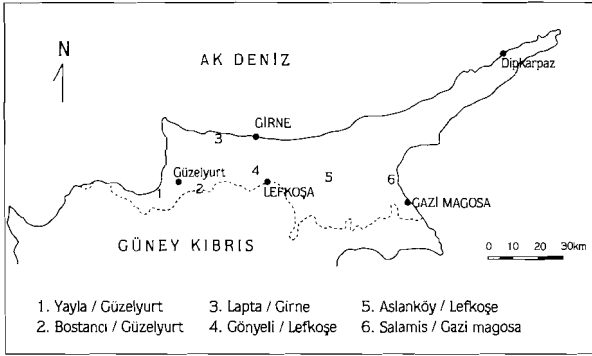
Bu çalışmada elde edilen materyalin, Anadolu'nun batı ve güney bölgeleri yanında Ege ve Akdeniz ada popülasyonları ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Kuzey Kıbrıs'daki *Chalcides ocellatus* örneklerini toplamak için yapılan araştırma gezileri esnasında, doğadan yakalanan canlı örnekler önce bez torbalarda muhafaza edilmiş, daha sonra tespit sıvısı (%7'lik formal-alkol karışımı) kullanılarak enjeksiyon metodu ile tespit edilmiştir.

Bu çalışmada incelenen örnekler 8♂♂, 8♀♀, 4 subadult ve 1 juvenil'den ibarettir. Örnekler ZDEU (Zoology Department Ege University) koleksiyonunda muhafaza edilmektedir.

Örneklerin toplandığı yer ve tarihler ile koleksiyon numaraları aşağıda, ayrıca materyalin toplandığı istasyonları gösteren haritada (Şekil 1) verilmiştir.

Şekil 1. Kuzey Kıbrıs'da *Chalcides ocellatus* Örneklerinin Toplandığı Mahaller.

1. ZDEU 42/1975 1♂, 2♀♀, 3 s.ad. Aslanköy/LEFKOŞE 03.02.1975 Leg. G. Mustafa.
2. ZDEU 82/1993 1 s.ad. Gönyeli/LEFKOŞE 28.07.1993 Leg. B. Göçmen.
3. ZDEU 51/1994 2♂♂, 2♀♀ Gönyeli/LEFKOŞE 17.08.1994 Leg. B. Göçmen-O. Sağlam.
4. ZDEU 52/1994 1♂, 2♀♀ Yayla-Güzelyurt/LEFKOŞE 24.08.1994 Leg. B. Göçmen-O. Sağlam.
5. ZDEU 53/1994 2♂♂, 1♀ Salamis/GAZI MAGOSA 27.08.1994 Leg. B. Göçmen-U.Kaya.
6. ZDEU 54/1994 1♂, 1♀ Lapta/GİRNE 20.08.1994 Leg. B. Göçmen
7. ZDEU 55/1994 1♂, 1 juv Bostancı-Güzelyurt/LEFKOŞE 24.08.1994 Leg. B. Göçmen-O. Sağlam.

İncelenen materyalde çeşitli biometrik değerler elde etmek için yapılan ölçümlerde 0.2 mm.'lik hassasiyete sahip saat göstergeli bir kumpas kullanılmıştır. Örneklerin total uzunluklarında ve kuyruğu ilgilendiren vücut oranlarında, kuyruğu tam örnekler değerlendirilmiş, subadult ve juveniller değerlendirmeye alınmamıştır. Ölçümler mm. olarak verilmiştir.

Ayrıca Kuzey Kıbrıs populasyonu ile Anadolu populasyonlarının, sayım ve ölçüm ile belirtilen karakterlerin karşılaştırılmasında "Farklılık Katsayısı" (Co-

efficient of Difference) $CD = M_1 - M_2 / SD_1 + SD_2$ formülüne göre hesaplanmıştır (26). Buna göre CD değeri 1.28 veya daha büyük olduğunda karşılaştırılan populasyonların incelenen karakter bakımından ayrı alt türlere dahil olduğu kabul edilmektedir. Yapılan değerlendirmelerde cinsiyetler arasında fark bulunmadığı için cinsiyetler birlikte alınmıştır.

Bulgular

a. Genel görünüş ve Pholidosis: Başın üst tarafı diğer Scincidae üyelerinde olduğu gibi büyük ve simetrik plaklar ile örtülüdür. Gövde ve kuyruğun gerek üst gerekse alt tarafları yassı, cycloid ve birbirini kiremit gibi örten pullarla kaplıdır. Baş ve gövdeyi ayıran belirgin bir boyun bölgesi yoktur. Üçgen şeklindeki kulak deliği bütün örneklerde mevcuttur. Örneklerin hepsinde gövdenin omuz kısmında, ön bacak kaidesinin arkasında geriye doğru uzanan bariz bir girinti bulunur. Yuvarlaklaşmış burun ucu, alt çene sınırını hemen hemen hiç aşmaz. Yarım ay şeklindeki küçük nasal plağın açıklığı rostrale'ye dönüktür. Supranasal plaklar tüm örneklerde birbiri ile temas eder. Küçük interparietal plak, frontal ve parietal plaklar ile temastadır. Ayrıca 4 örnekte (%19.05) interparietale nuchale ile temas halindedir. Parietal plaklar, frontale, interparietale, nuchale ve 4. supraoculare ile temastadır. On yedi örnekte (%80.95) interparietale gerisindeki parietal plaklar birbirleri ile temas etmekte, 4 örnekte ise söz konusu plaklar birbirleri ile temas etmemektedir. Örneklerin tümünde loralia 2 adettir. Bu plaklar (loralia), 2. ve 3. supralabial, postnasal, supranasal, frontonasal ve 1. supraciliar plaklar ile temastadır. Prefrontal ve frontoparietal plaklar bulunmaz. Beşinci supralabiale her iki tarafta da gözler ile temastadır. Supraciliaria 18 örnekte (%85.71) 6, diğer 3 örnekte (%14.29) 5'dir. Supraocularia bütün örneklerde 4 adettir. Supralabialia sadece bir örnekte 5, diğer 20 örnekte (%95.24) 4 adettir. Supralabialia bir örnekte 7, yirmi örnekte (%95.24) ise 8 adettir. Sublabialia bir örnekte 7, üç örnekte (% 14.29) 5, diğer 17 örnekte (80.95) 6 adettir. Dördüncü parmak altı lamel sayısı 16-20 arasında, gövde ortasında bir sırada boyuna dizilmiş pul sırası 28-32 arasında değişmektedir (Tablo 1).

b. Vücut Ölçüm ve Oranları: Kuyruğu sağlam bir dişi örnekte total vücut uzunluğu 152 mm., kuyruğu sağlam iki erkek örnekte en uzun olanının total boyu 171 mm.'dir. Bütün örneklerde baş+gövde uzunluğu 60-99 mm. arasında değişmekte, ortalaması 70.31 mm.'dir. Baş uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna

oranı 0.129-0.159 arasında değişmekte, ortalaması 0.145; baş genişliğinin, baş uzunluğuna oranı 0.697-0.892 arasında olup, ortalaması 0.762'dir. Vücut ölçüm ve oranlarına ait diğer veriler Tablo 2'de verilmektedir.

c. Renk ve Desen: İncelenen örneklerde, sırt tarafın zemin rengi sarımsı açık kahverengi veya açık gri kahverengidir. Bu zemin üzerinde düzensiz dağılmış ve enine dizilmiş benek şeklinde ve hemen hemen bir pulu tamamen kaplayan oceller mevcuttur. Siyah renkteki bu ocellerin ortaları daima beyazdır. Ocel şeklindeki bu lekeler, gövde ve kuyruk üzerinde yan yana dizilerek düz veya dalgalı bantlar oluşturmaktadır. Bu lekeler ekstremitelere ve özellikle arka ekstremitelere dağınık olarak bulunabildiği gibi enine veya boyuna bant da oluşturabilmektedir. Başın üzerinde ise daha ziyade

ocel şeklinde olmayan az veya çok sayıda beyaz veya siyah lekeler mevcuttur. Ventral taraf ise yeknesak sarımsı beyaz renktedir.

d. Biyolojik ve Ekolojik Gözlemler: Adada örnekler deniz seviyesinde (0-100 m.) ve çeşitli biotoplarda günboyu rastlanmıştır. Karnı açılan dişi örneklerde kordon veya küme halinde çoğunlukla 4-6, nadiren 11 adet çeşitli boyutlarda küçük yumurtalar mevcuttur. Midesi açılan örneklerde çoğunlukla sindirilmiş durumda *Coleoptera* örneklerine rastlanmıştır. Bir örnekte ise henüz yutulduğu anlaşılan sindirilmemiş bir *Carabus sp.* örneği bulunmuştur. Diğer taraftan Gönyeli Göleti civarında yumuşak toprak zeminden çıkartılan örneklerle birlikte hemen her örnek yakalanan ortamda Dictyoptera ordosuna mensup *Phyllodromica* cinsi hamam böceklerine rastlanmıştır. Örnekler bostancı ve yayla (Kumköy) genellikle su yolu kenarlarında *Poa sp.*, *Amaranthus sp.* gibi bitkiler ve narenciye ağaçları ile kaplı ortamlarda, Salamis harabelerinde yıkık harebe taşları altında ve deniz kıyısı boyunca dikensi maki ile kaplı kumsalda görülmüş ve yakalanmışlardır. Bu hayvanların en sık görüldüğü gündüz 11.00-12.00 saatleri arasında ölçülen hava sıcaklığı 38-43 °C ortalama 39 °C olarak not edilmiştir. Bu türün bulunduğu ortamlarda *Ablepharus kitaibeli*, *Ophisops elegans* ve *Acanthodactylus schreiberi* ye sık olarak rastlanmıştır.

Ayrıca Bostancı'da ağzında *C.ocellatus* bulunan bir *Coluber jugularis* örneği yakalanmıştır.

Tartışma

Kuzey Kıbrıs'da Bizaska (Benekli Kertenkele) denilen *C.ocellatus*'un renk ve desen varyasyonuna ilişkin bulgular diğer araştırmacılara ait raporlar (1,2,3,6,8,15, 16,17,18,19,20) ile uyum içindedir. Örneklerimiz sırt tarafta zemin sarımsı açık kahverengi veya açık gri kahverengidir. Bu zemin üzerinde düzensiz dağılmış veya enine dizilmiş göz göz lekeler şeklinde ve tamamen bir pulu kaplayan oceller bulunur. Siyah renkteki bu ocellerin ortaları daima beyazdır.

Pholidosis özelliklerine ilişkin bazı bulgular da mevcut literatürlerle birlikte değerlendirilmiştir. Dördüncü arka ayak parmağının altındaki parmak lamellerinin genel varyasyonu 15-(18)-20 olarak verilmiştir (15,17,18). Kuzey Kıbrıs örneklerinde ise 16-(18)-20 olarak bulunmuştur (Tablo 1). Bu değerler araştırmacıların değerleri ile uyum göstermektedir. Werner (26) supranasal plakların birbirinden ayrı olduğunu bildirmesine karşın, Baran (15), Mermer (17) ve Tok

Tablo 1. *Chalcides ocellatus* örneklerine ait Bazı Pholidosis Özellikleri ve Bunlara ait Standart İstatistik Veriler (N: Örnek Sayısı, Min: En Küçük Değer, Max: En Büyük Değer, Ort: Ortalama Değer, SD: Standart Sapma, SE: Ortalamanın Standart Hatası).

KARAKTERLER	N	MIN	MAX	ORT.	SD	SE
Parmak Lamelleri	21	16	20	18	1.024	0.223
Lorealia	21	-	-	2	-	-
Supraciliaria	21	5	6	5.86	0.350	0.076
Supraocularia	21	4	5	4.05	0.213	0.046
Supralabialia	21	7	8	7.95	0.213	0.046
Sublabialia	21	5	7	5.95	0.375	0.082
Gövde Ort. pul sayısı	21	28	32	29.71	1.201	0.262

Tablo 2. *Chalcides ocellatus* Örneklerine ait Bazı Vücut Uzunluk ve Oranları ile Bunlara ait Standart İstatistik Veriler.

KARAKTERLER	N	MIN	MAX	ORT.	SD	SE
Baş Uzunluğu	16	9.48	12.42	11.38	0.780	0.195
Baş Genişliği	16	6.92	11.08	8.77	1.056	0.264
Pileus Uzunluğu	16	8.00	11.16	9.97	0.573	0.143
Pileus Genişliği	16	4.70	10.10	6.33	0.654	0.164
Baş+Gövde Uz.	16	60.00	99.00	70.31	25.509	6.377
Ön Bacak Uz.	16	11.02	14.80	13.64	1.239	0.310
Arka Bacak Uz.	16	15.88	22.50	19.99	1.804	0.451
Kuyruk Uz.	3	76.00	86.00	82.33	4.497	2.596
Total Vücut Uz.	3	152.00	171.00	162.33	7.846	4.530
Baş gen./Baş Uz.	16	0.697	0.892	0.762	0.055	0.014
Baş uz./Baş+Gövde Uz.	16	0.129	0.159	0.145	0.010	0.002
Ön Bacak Uz./Baş+Gövde Uz.	16	0.148	0.204	0.174	0.014	0.003
Arka Bacak Uz./Baş+Gövde Uz.	16	0.216	0.291	0.256	0.020	0.004
Kuyruk Uz./Total Vücut Uz.	3	0.500	0.518	0.507	0.007	0.004
Baş+Gövde Uz./Kuyruk Uz.	3	0.929	1.000	0.972	0.031	0.018

(18) bu plakların birbirleri ile ekseriyette temas halinde olduklarını bildirmişlerdir. Örneklerimizde de supranasal plakların birbirleri ile temas halinde oldukları görülmüştür.

Baran (15) parietal plakların, interparietal plak arkasında çoğunlukla birbirleriyle temasta 4 örnekte ise ayrı olduğunu, Mermer (17) ise çoğunlukla birbirleriyle temasta olduğunu ve 17 örnekte ayrı olduğunu rapor etmişlerdir. Örneklerimizde parietal plaklar interparietal plak arkasında çoğunlukla birbirleri ile temas halinde olmakla beraber 4 örnekte ayrı olarak bulunmuştur.

C. ocellatus'da total vücut uzunluğunun schneider (19) 160-200 mm. ve Mermer (17) ise 121-194 mm. olarak vermektedirler. Bu çalışmada ise total vücut uzunluğu 152-171 mm. olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

Baş+gövde uzunluğunu Ege ve Akdeniz ada populasyonları için 107 mm. (3), Girit ve Rodos ada populasyonları için 106.5 mm. (28), Lampedusa (İtalya) ada populasyonu için 135 mm. (29) ve Anadolu populasyonu için 116 mm.'lik (17) en büyük baş+gövde uzunluğu değerleri verilmiştir. Kuzey Kıbrıs'dan toplanan örneklerde ise en büyük baş+gövde uzunluk değeri 99 mm. olarak ölçülmüştür (Tablo 2).

Anderson (2)'a göre maksimum kuyruk uzunluğu değeri Ege populasyonu için 83 mm., Girit ve Rodos populasyonu için 79 mm. (28), Lampedusa ada populasyonu için 108 mm. (29) ve Anadolu populasyonu için 103 mm. (17)'lik kuyruk uzunluk değerleri belirtilmiştir. İncelenen örneklerde kuyruk uzunluğu maksimum 86 mm. olmak üzere ortalama 82.33 mm. olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

Schneider (19) ön bacak uzunluğu Linosa ada populasyonları için maksimum 17.60 mm. olarak, Mermer (17) Anadolu populasyonu için maksimum 18.50 mm. olmak üzere ortalama 14.27 mm. olarak vermişlerdir. İncelenen örneklerde ise maksimum ön bacak uzunluğu 14.80 mm. ve ortalama 13.64 mm. olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

Arka bacak uzunluğu Schneider (19)'e göre Linosa örnekleri için maksimum 23.90 mm., Mermer (17)'e göre Anadolu örnekleri için maksimum 26.90 mm. ve ortalama 23.90 mm.'dir. İncelenen örneklerde ise arka bacak uzunluğu maksimum 22.50 mm. olmak üzere ortalama 19.99 mm. olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

Mermer (17) baş+gövde uzunluğu Anadolu populasyonu için maksimum 58-(82.82)-116 olarak vermiştir. Kuzey Kıbrıs örneklerinde ise baş+gövde uzunluğu 60-(70.31)-99 mm. olarak tespit edilmiştir (Tablo 2). Anadolu populasyonu ile Kuzey Kıbrıs populasyonu

arasında baş+gövde uzunluğu karakteri bakımından hesaplanan $CD=0.32$ olarak bulunmuştur. Buna göre hesaplanan CD (Farklılık Katsayısı) değerlerinde Anadolu ve Kuzey Kıbrıs populasyonları arasındaki farkın önemli olmadığı anlaşılmaktadır. Anadolu populasyonu için baş genişliğinin baş uzunluğuna oranı ortalama 0.766 olduğu bildirilmiştir (17). Kuzey Kıbrıs populasyonu için baş genişliğinin, baş uzunluğuna oranı ortalama 0.762 olarak bulunmuştur (Tablo 2). Anadolu populasyonu ile Kuzey Kıbrıs populasyonu arasında hesaplanan CD değerinin önemli olmadığı görülmüştür.

Baş uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna oranı Anadolu örnekleri için ortalama 0.144 olduğu belirtilmiştir (17). Baş uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna oranı Kuzey Kıbrıs örnekleri için 0.145 ortalama değer bulunmuştur (Tablo 2). Mermer (17) Anadolu örnekleri için ön bacak uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna oranının ortalama değerini 0.173 ve arka bacak uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna oranının da ortalama değerini 0.248 olduğunu bildirmiştir. İncelenen Kuzey Kıbrıs örnekleri için ise ön bacak uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna oranının ortalama değeri 0.174 ve arka bacak uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna oranının ortalama değeri de 0.256 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Yapılan taksonomik değerlendirme sonucunda Kuzey Kıbrıs *Chalcides ocellatus* populasyonunun bazı önemsiz farklılıklara rağmen Ege ve Akdeniz adaları ile Anadolu populasyonundan farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Kaynaklar

1. Boulenger, G. A. Catalogue of the Lizards in the British Museum (Natural History) Vol. 3 Lacertidae, Gerrhosauridae, Scincidae, Anelytropidae, Dibamidae, Chamaeleontidae. Trustees of British Museum, London, 575 pp. 1887.
2. Anderson, J. Zoology of Eagypte I. Batrachia and Reptiia. London (Quaritch), 371 pp., 1898.
3. Mertens, R. Zur Kenntnis der Geographischen Formen von *Chalcides ocellatus* (Forskal). Senckenbergiana Frankfurt am Main 3 (3/4): 116-120, 1921. Werner, F. Ergebnisse einer Zoologischer studien und Sammelreise nach den Inseln des Aegaeischen meeres Reptilien und Amphibien Sitzungs Mathh. Naturw. k1. Abt. 1, 142, 103-133, 1933.
5. Bruno, S. Anfibi e Rettili di Sicilia (Studi Sulla Fauna Erpetologica Italiana 11). Atti Accad. Gionia Sci. Nat. 2: 144, 1970.
6. Lanza, B. Gli Anfibi e i Rettili delle isole circumsiciliane. Law. soc. Ital. Biogeogr. (N.S.), 3: 754-804, 1973.
7. Henrik, B. A Check-list of Peleponnesian Amphibians and Reptiles including New Records Greece. Ann. Muse: Goulandris, 7: 271-318, 1985.

8. Capula, M. The MacDonald Encyclopedia of Amphibians and Reptiles. A. McDonald Orbis Book. London. 256. 1990.
9. Werner, F. Über Reptilien und Batrachier aus West Asien (Anatolien und Persien). Zool. Jb. Syst. 19, 329-349, 1903.
10. Schmidt, K. P. Reptiles and Amphibians from Southwestern Asia. Zool. Ser. Field. Mus. Nat. Hist. 24: 49-92, 1939.
11. Bodenheimer, F.S. Introduction into the Knowledge of the Amphibia and Reptilia of Turkey. Rev. Fac. Sci. Istanbul, B (9): 1-78, 1944.
12. Mertens, R. Amphibien und Reptilien aus der Türkei. Rev. Istanbul. Ser. B. 17: 41-75, 1952.
13. Anderson, J. Preliminar Key to the Turtles, Lizards and Amphisbaenians of Iran. Fieldiana Zoology, 65: 27-44, 1974.
14. Başoğlu, M., I. Baran Türkiye Sürüngenleri Kısım I Kaplumbağa ve Kertenkeleler. E. Ü. Fen Fak. Kitaplar Ser. Bornova 76: 1-272, 1977.
15. Baran, I. Türkiye'de Scincidae Familyası Türlerinin Taksonomisi. Doğa Bilim Dergisi, TÜBİTAK. Ankara, 1: 217-223, 1977.
16. Leviton, A.E., Anderson, C., Adler, K., Minton, S.A. Handbook to Middle East Amphibians and Reptiles. Society for the Study of Amphibians and Reptiles. 252 pp., 1992.
17. Mermer, A. Anadolu'da Yaşayan Chalcides ocellatus (Sauria: Scincidae) Üzerinde Taksonomik ve Biyolojik Araştırmalar. Tr. J. of Zoology 20: 77-93, 1996.
18. Tok, C.V. Reşadiye (Datça) Yarımadasının Herpetofaunası. (Doktora Tezi).
19. Schneider, B. Chalcides ocellatus (Forskal 1775), Walzensking. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Bant 1, 338-354, 1981.
20. Pasteur, G. A Survey of The Species Groups of The Old World Scincid Genus Chalcides. Journal of Herpetology, Vol. 15, Number 1, 1-16, 1981.
21. Pasteur, G. Notes sur les Sauriens du Genre Chalcides 3. Description de Chalcides levitoni n.sh., d'Arabie Saudite (Reptilia, Lacertilia, Scincidae). Journal of Herpetology, 12 (3): 371-372, 1978.
22. Oseneegg, K., Die Amphibien und Reptilien der Insel Zypern. Univ. of Bonn (The thesis of M. Sc), 1989.
23. Schatti, B. und Sigg, H., Die Herpetofauna der Insel Zypern. Teil 2., Schidkröten, Echsen und schlanger, Herpetofauna 11 (62): 15-26, 1989.
24. Böhme, W. and Wiedl, H. Status end Zoogeography of the Herpetofauna of Cyprus With Taxonomic and Natural History Notes on Selected Species (Genera Rana, Coluber, Natrix, Vipera). Amphibia and Reptilia. Zool. Mid. East, 10: 31-52, 1994.
25. Göçmen, B., C. V. Tok, U. Kaya, M. Tosunoğlu Kuzey Kıbrıs Herpetofaunası Hakkında Bir Ön Çalışma TÜBİTAK Doğa Türk-Journal of Zoology 20(4): 16s, 1996.
26. Mayr, E. Principles of Systematic Zoology. McGraw Hill Book C. New York, 428 pp. 1969.
27. Werner, F. Reptilien, Batrachien und Fische von Tripolis und Baroka. Zool. J. G. Biol. Jena, 27: 595-646, 1909.
28. Wettstein, O. Herpetologie Aegea. S. ber. Österr. Akad. wiss. Math.-Naturw. Kl (1): 9-162 (10): 651-833, 1953.
29. Lanza, B. Su Due Nuove Razze Geographice del Chalcides ocellatus (Forskal) (Reptilia: Scincidae). monit. Zool. Ital. Franze. 62: 162-173, 1954.